

Kmet, delavec
in obrtnik
naj bodo naro-
du vodnik!

Izkušje vsake vrste
Naravnina:
za celo leto Din 20—
za pol leta „ 15—
za inozemstvo
za celo leto Din 30—
Inzerati po tarifu. — Pis-
mosim vprašanjem naj
se priloži znamko za od-
govor. — Ne frankirane
pisma se ne sprejema.

Kmetijski list

Vsakdo vrtva
vse sadove
svojega dela in
marljivosti!

Rokopis se ne vr-
tajo. — Plača in tož-
ba v Ljubljani. — Ured-
ništvo in uprava je v
Ljubljani v Kolesarški
ulici št. 7. — Telefon
ster. št. 2506. — Račun
pri poštni hranilnici
št. 14.194.

Dr. Janže Novak:

Za malega kmeta, za bajtarja in s tem za pravo narodno gospodarstvo.

III.

V prvem članku smo ugotovili razvojno smer zemljiške posesti v Sloveniji v zvezi z nujnostjo notranje kolonizacije in industrijalizacije Slovenije. Ker se prirastek prebivalstva ne more izseljevati, mora pač živeti doma! Da bi to bilo mogoče, je potrebna drugačna razdelitev zemlje, da živi od nje več ljudi, in povečanje prilike za mezdni zaslužek, kar se dá doseči le z industrijalizacijo Slovenije.

Tista drugačna razdelitev zemlje, ki omogoča živeti v Sloveniji večjemu številu ljudi — je cepljenje večjih posestev v male kmetije do 5 ha. Dobro se samo od take kmetije ne dá živeti — ali živi se! V zvezi z mezdnim zaslužkom pa se na taki mali kmetiji živi dostikrat celo bolje kot v čisto kmetijskih obratih. Zato tam, kjer je prilika za mezdni zaslužek, tudi ta okolnost sili, da se zemljiška posest cepi v male kmetije, v bajte.

Naš bajtar je lačen i zemlje i mezdnega zaslužka, zato je v njegovem življenjskem interesu, da se razdelijo med bajtarje vsa veleposestva. Ima pa agrarna reforma za naše ljudi, ki obdelujejo za mezdo tujo zemljo, še dosti globlji socialni in moralni pomen: Če se morajo v interesu preživljanja naroda cepiti celo srednja posestva, je nujna razdelitev veleposestniške zemlje, ker s tem pridobiva prejšnji hlapec in dninar na osebni in politični veljavi! Kolikor zemlje more obdelati sama družina, toliko je opravičljivo; če je ima. Da bi imela ena družina zemlje čez to mero, ni opravičljivo, ker spada tistemu, ki jo obdeluje! Ta najvišja mera je v Sloveniji 50 ha! Zato bo bajtarsko ljudstvo Slovenije zahtevalo strogo izvedbo agrarne reforme ne samo v mejah obstoječih zakonov, temveč, z ozirom na razmere v Sloveniji, da se ima razdeliti obdelovalna zemlja, ki jo ima ena družina nad 50 ha, med tiste, ki jo obdelujejo, ker je družina v hriboviti Sloveniji sama 50 ha ne more obdelovati. To mora postati zahteva zavednega in organiziranega slovenskega bajtarja! Predvsem pa mora postati to tudi zahteva slov. kmetijskega gibanja, ker se mora tudi to naše gibanje po vzgledu češkega boriti za tako obliko zemljiške posesti, ki omogoča čimveč ljudem blagodejno zvezo z zemljo, ki daje čimveč ljudem vsaj možnost golega preživljanja od zemlje.

Seveda je za kulturni narod, za Slovence, golo preživljanje premalo! Mi moramo stremeti za gospodarskim blagostanjem vsake družine. Čisto pogrešno pa bi bilo skušati doseči to s kopičenjem zemljiške posesti v večja posestva. To pomaga nemu — upropašča pa sto drugih. Tako hotenje bi bilo tudi že v naprej obsojeno na neuspeh, ker je življenje jačje in razvoj v smeri, kot smo spredaj označili, prirodno nujen. Da bi mogla bajta živeti

v blagostanju, ji moramo nuditi — ne toliko zemlje, ki je ni, temveč mezdnega zaslužka v industriji in obrti.

Ker je danes in bo v bodoče ponudba delavne sile s strani naših bajtarjev večja od povpraševanja, je velika nevarnost, da se bo ta delavna sila prodajala pod ceno in pod težkimi pogoji. Zato bo tudi to delavstvo moralo končno imeti svojo delavsko politiko, svojo organizacijo in svojo voljo. To bo kmetijska delavska politika, katere pa ne more biti brez udejstvovanja in organizacije samih bajtarjev. Že danes se dá postaviti zahteva po starostnem in invalidskem zavarovanju vsakega mezdnega delavca, tudi poljedeljskih delavcev, hlapcev, dekel in pasirjev. Usode, ki jo je danes tolikokrat deležen slovenski hlapec Jernej, mora biti za vselej konec.

Kako so gigantske borbe vsakega bajtarjevega sina, ki nima od doma dobiti kaj, pa se poroči »na roko«, kot se pravi, in si začne zidati bajto! To je velik, za splošno gospodarstvo važen posel — in vendar: kako malo

pomoči je deležen! Tu je potrebna samopomočna organizacija bajtarjev in pomoč državnih oblasti.

Vprašanje industrijalizacije Slovenije se vse premalo razpravlja s stališča bajtarja, ki bi rad zaposlil v industriji svojo delavno silo. To se posebno vidi pri raznih oblikah hišne industrije (lesena roba, košarstvo, čipkarstvo, čevljarstvo itd.), ki so plen jačjih poedincev, namesto da so organizirane na samopomočni, združni podlagi in podpirane ter negovane od državne oblasti.

To je v kratkem obris glavnih bajtarskih zahtev. Te zahteve pa bodo kaj pomenile šele tedaj, če jih bo stavilo organizirano bajtarsko ljudstvo v svoji posebni organizaciji, kot je to na Češkoslovaškem, kjer imajo bajtarji svojo »Domovino«. Ta organizacija bo tudi skrbela, da se bo tudi bajtar lahko politično in v novih razmerah strankarsko udejeval. V razpuščenih strankah se udejevali ni mogel, ker ob priliki zborov in sej ni mogel pogrešiti mezde in pogrešiti potnih stroškov, kot so to lahko storili podeželski magnati in župniki. Zato je bil bajtar povsod brez besede. Bajtarska organizacija pa mora omogočiti, da bodo bajtarji v vseh strankah, kadar jih dobimo, odločilni možje. Tedaj bo odločala kmetijsko-bajtarska gospodarska politika, ki naj živi gosto naseljeno bajtarsko Slovenijo.

Banovinski proračun.

Pretekli teden so zasedali v Beogradu pod predsedstvom finančnega ministra vsi bani, da se pogovore o banovinskih proračunih. Po novem imajo namreč banovine precejšnjo samostojnost in zakon določa veliko število upravnih poslov, ki jih prevzamejo banovine od države. Za izvrševanje teh poslov pa je treba tudi denarja in ta denar si bodo morale banovine preskrbeti deloma na svoj račun, nekaj pa bodo dobile iz državne blagajne. Glede naše — Dravske — banovine je bilo rečeno, kakor so poročali listi, da bo znašal naš banovinski proračun približno toliko, kolikor sta znašala prej oba oblastna proračuna (Ljubljanski in mariborski), raje pa še nekaj več. Zato smemo smatrati, da se bo sukal naš banovinski proračun v višini okoli 150 milijonov dinarjev.

Kdo sestavlja proračun?

Proračune sestavljajo tiste osebe ali pa korporacije, ki jim je poverjena skrb za javno upravo.

Oglejmo si kot primer občino, ker je občina nam vsem najbližja in najbolj znana. Občinsko upravo vodi ali od občanov izvoljeni občinski odbor (občinski svet, »možje«) ali pa od nadzorne oblasti postavljena oseba (komisar). Stvar občinskega odbora in zlasti župana (ali pa komisarja) je, da dobro preudari, kaj mora občina narediti na podstavi veljavnih zakonov, potem mora pa preudariti, kaj bi bilo za blagor občanov dobro še poleg obveznih dajatev napraviti. To je proračun potreb ali stroškov. Za vse stroške pa je treba

naйти kritje, kajti vse, kar občina naredi, morajo plačati občani na občinskih dokladah. Zato pa morajo občinski možje dobro poznati gospodarske razmere v svoji občini, da občine ne preobremene, in če vidijo, da bi kakšna sicer zelo koristna in potrebna stvar ali naprava ali ustanova daleč presežala plačilno sposobnost občanov, jo morajo pač odložiti »na boljše čase«, če se jim morebiti ne posreči dobiti posojila pod ugodnimi pogoji, ki ga potem v dolgoletnih obrokih vračajo.

Ko pa je vsaj približno določena višina izdatkov, morajo občinski možje (komisar) sklepati o načinu, kako bodo od občanov dobili potrebni denar. Načinov je več. Pobirajo lahko doklade na direktne državne davke ali pa sklenejo indirektno davke (trošarine itd.). To je pa že stvar občinske politike.

Vedno in povsod pa morajo imeti občani in upravniki občin pred očmi dejstvo, da vse občinske stroške plačajo občani. Župan ne daje iz svojega nič in ravno tako ne občinski odborniki razun tistega deleža na davkih (dokladah), ki tudi nanje odpade. To dejstvo je velevažno vedeti, zlasti pri nas. Zakaj je to pri nas važno, bomo takoj pojasnili.

Banovinski proračun.

Na slični način kakor se sestavljajo občinski proračuni, bodo sestavljeni tudi banovinski proračuni. Tudi pri sestavi banovinskih proračunov morajo upravniki (ban in njegovo uradništvo ali pa banovinski sveti in deželni zbori) najprej določiti, za kaj morajo